

CRNA GORA
AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE
I POŠTANSKU DJELATNOST

Nacrt Analize veleprodajnog tržišta poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže

– Odgovori na komentare –

Podgorica, mart 2020. godine

Nacrt Analize veleprodajnog tržišta poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže

– Odgovori na komentare –

Operator koji je dao komentar	Kom. br.	Originalni tekst iz Nacrta Analize	Komentar	Odgovor Agencije
Crnogorski Telekom	1.	<p><u>Strana 22</u></p> <p><i>„Imajući u vidu da ove vrste poziva nisu međusobno potpuno zamjenjive, kao i usled prethodno utvrđenih cjenovnih razlika, pozivi započeti iz mobilnih mreža ne mogu se, na strani tražnje, smatrati supstitutivnom uslugom pozivima započetim iz fiksni mreža.“</i></p>	<p>Obim saobraćaja koji potiče iz mobilne mreže ka pomenutim destinacijama ne govori u prilog ovoj tvrdnji. Takođe, resursi koji su dio paketa u mobilnoj telefoniji (ka svojoj mreži ili drugim mrežama, fiksnim i mobilnim) idu u prilog tvrdnji da mobilna jeste supstitut fiksnj mreži.</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Što se tiče komentara Crnogorskog Telekoma o tome da se pozivi započeti iz mobilnih mreža mogu smatrati supstitutivnom uslugom pozivima započetim iz fiksnih mreža, Agencija još jednom iznosi svoje stavove: da bi se pozivi koji potiču iz fiksnih mreža mogli smatrati supstitutivnim uslugama koji potiču iz mobilnih mreža, potrebno je da iste usluge budu zamjenjive u oba smjera, što nije slučaj. Uprkos brojnim pogodnostima koje su na strani mobilne telefonije, i dalje postoje bitne razlike koje idu u prilog tome da se pozivi realizovani putem mobilnih mreža prije mogu smatrati dopunskom nego supstitutivnom uslugom pozivima koji se realizuju putem klasičnih fiksnih pristupnih mreža. Realizovanje poziva putem fiksnih mreža se može smatrati uslugom koja se prije svega vezuje za domaćinstva ili preduzeća i uobičajeno se koristi od strane više lica, dok je pristup putem mobilnih mreža personalizovana usluga koja je namijenjena pojedincu,</p>

				<p>vlasniku mobilnog telefona i odgovarajuće SIM kartice. Navike korisnika da jednu fiksnu liniju koristi više lica, dok pozive putem mobilne mreže preko jedne SIM kartice uobičajeno ostvaruje samo jedno lice, zajedno sa činjenicom da su cijene poziva realizovanih iz mobilnih mreža i dalje više od cijene poziva realizovanih iz fiksnih mreža, što naročito dolazi do izražaja kada se prekorače besplatni minuti u okviru tarifnih paketa, idu u prilog navedenoj tvrdnji.</p> <p>Takođe, i pored prednosti i funkcionalnosti mobilne telefonije, krajnji korisnici i dalje zadržavaju fiksni telefonski priključak, koji im omogućava da uz usluge poziva u nacionalnoj fiksnoj mreži sve više koriste i usluge pristupa internetu i usluge IPTV-a, što potvrđuje da značajan broj korisnika zadržavaju fiksnu i mobilnu pretplatu koristeći prednosti komplementarnosti, za razliku od supstitutivnosti među uslugama.</p> <p>Na osnovu gore navedenog, Agencija je zaključila da iz perspektive tražnje za relevantnim uslugama na našem tržištu nije prisutna fiksno mobilna konvergencija, iz kog razloga nije uključila usluge mobilne telefonije u opseg definicije tržišta fiksne telefonije.</p>
--	--	--	--	---

Operator koji je dao komentar	Kom. br.	Originalni tekst iz Nacrta Analize	Komentar	Odgovor Agencije
Crnogorski Telekom	2.	<p><u>Strana 23</u></p> <p><i>„Neupravljane (eng. non-managed) VoIP pozive karakteriše prenos govora koja se pruža putem internet protokola i koji istovremeno u jednom svom dijelu prolazi kroz javni internet, što onemogućava uslugu koja po kvalitetu odgovara javno dostupnoj telefonskoj usluzi u fiksnoj mreži, i kao takva ne predstavlja supstitut pozivima koji potiču iz fiksnih mreža. Neupravljeni pozivi najčešće se pružaju kao OTT (eng. Over the Top) usluge. Ovakve vrste usluga se u većini slučajeva ograničavaju na ostvarivanje poziva do drugih korisnika koji upotrebljavaju istu OTT aplikaciju. Pored toga, i korisnik koji zove i pozvani korisnik moraju biti ulogovani na istu aplikaciju, za čiju su im upotrebu potrebni posebni uređaji poput smart telefona, tableta ili računara. U skladu s navedenim, Agencija smatra da se neupravljeni pozivi putem OTT aplikacija ne mogu se smatrati odgovarajućim supstitutom standardnoj (IMS) javno dostupnoj telefonskoj usluzi gledano na strani tražnje.”</i></p>	<p>Smatramo da kvalitet usluge nije od presudnog značaja za korišćenje ili nekorišćenje ove usluge. (korisnici se u slučaju smanjenja nivoa kvaliteta eventualno opredijele da promijene aplikaciju i koriste uslugu preko nekog drugog od globalnih internet provajdera). Trend rasta korišćenja tih aplikacija je svjetski pa i crnogorski „fenomen” pa se ne možemo saglasiti sa zaključkom da se VoIP pozivi ne mogu smatrati supstitutom pozivima koji potiču iz mobilnih mreža.</p> <p>U procesu komentarisanja nacrta dokumenta primjene testa tri kriterijuma na ovom tržištu pozvali smo se na podatke Zavoda za statistiku Crne Gore o istraživanju „Upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija u Crnoj Gori” (82% osoba u Crnoj Gori koristi internet, a 68% to radi svakodnevno (Brand Pulse, Ipsos, maj 2018), 79% osoba u Crnoj Gori koristi smartphone, i kao glavni razlog upotrebe interneta navodi – komuniciranje tj. razgovori i poruke, 77%, i internet aplikacije, koje više od svih ostalih koriste, su one za razgovore i poruke tj.Viber, Whatsapp, FB messenger.. 82%. (Istraživanje internet upotrebe, Ipsos, februar 2019)</p> <p>Smatramo da ne postoji ni jedan razuman argument kojim se može braniti stav da ti pozivi nijesu zamjenska usluga za pozive započete u fiksnim ili mobilnim mrežama standardne telefonije. Korisnici pri tom koriste više od jedne aplikacije/platforme za razgovore a primjera radi korisnik iz Crne Gore može ostaviti poziv prema više od dvije milijarde osoba koje u svijetu koriste samo jednu od njih tj. Whats App.</p> <p>Na kraju podsjećamo da je u poglavlju 2.2.tacke 33, 35, 36 i 38 Smjernica EU Komisije za analizu tržišta i ocjenu</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Crnogorski Telekom u prvom dijelu svog komentara govori o tome da se ne može saglasiti sa zaključkom da se VoIP pozivi ne mogu smatrati supstitutom pozivima koji potiču iz mobilnih mreža iako se ova Analiza odnosi na pozive koji potiču (originiraju) iz fiksne mreže.</p> <p>Što se tiče konstatacija Crnogorskog Telekoma o korišćenju internet platformi za uslugu poziva Agencija još jednom ukazuje na sljedeće: neupravljeni VoIP, koji se obično pruža kao OTT usluga, pruža mogućnost da korisnik može upućivati pozive brojevima u planu numeracije pod uslovom da je on ili ona klijent koji plaća. Ipak, ove usluge se uglavnom koriste za pozivanje ili primanje poziva od drugih korisnika koji koriste istu uslugu. Da bi se ostvarili i primili pozivi, korisnici moraju biti prijavljeni na određenu uslugu i uključiti uređaj (pametni telefon, tablet ili laptop / PC) kako bi koristili uslugu, a neophodno je da imaju uslugu interneta. Uprkos sve većoj penetraciji pametnih telefona i tablet računara, neupravljeni VoIP još uvijek se ne razmatra u većini evropskih zemalja, kao supstitutivna</p>

		<p>značajne tržišne snage na temelju regulatornog okvira EU-a za elektronske komunikacijske mreže i usluge iz 2018. god definisano sljedeće:</p> <p>„U skladu s ustaljenom sudskom praksom relevantno tržište proizvoda obuhvata sve proizvode ili usluge koji su dovoljno zamjenjivi ili nadomjestivi ne samo zbog svojih objektivnih karakteristika, cijene ili načina upotrebe, nego i zbog uslova tržišne konkurencije i/ili strukture ponude i potražnje na predmetnom tržištu.</p> <p>Stoga bi državna regulatorna tijela trebala pokrenuti postupak određivanja relevantnog tržišta proizvoda ili usluga objedinjavanjem proizvoda ili usluga koje potrošači upotrebljavaju u istu svrhu (krajnja upotreba).</p> <p>Iako je krajnja upotreba proizvoda ili usluge usko povezana s njihovim fizičkim karakteristikama, različite vrste proizvoda ili usluga mogu se upotrebljavati kako bi se postigao isti cilj.</p> <p>Sve većim približavanjem različitih tehnologija možda će se među različitim uslugama postići zamjenjivost proizvoda, što operatorima često omogućuje da u maloprodaji ponude slične pakete proizvoda.</p> <p>Osim toga, kao potencijalna sila u tržišnoj konkurenciji s postojećim maloprodajnim elektronskim komunikacionim uslugama pojavile su se takozvane „over-the-top“ (OTT) usluge ili drugi komunikacioni putevi povezani s internetom. Stoga bi državna regulatorna tijela trebala ocijeniti mogu li se, na osnovi usmjerenoj prema budućnosti, u okviru takvih usluga ponuditi proizvodi koji će djelomično ili potpuno zamijeniti tradicionalne telekomunikacijske usluge.</p> <p>Pri utvrđivanju postojanja zamjenjivosti potražnje državna regulatorna tijela trebala bi razmotriti svaki dokaz o prijašnjem ponašanju kupaca te ocijeniti vjerovatnu reakciju kupaca i dobavljača na takvo povećanje cijene predmetne usluge.”</p> <p>Ponašanje korisnika na crnogorskom tržištu itekako pokazuju da je u pitanju usluga koja je zamjenska uslugama mobilne i fiksne telefonije.</p>	<p>usluga pozivima iz fiksnih i mobilnih mreža.</p>
--	--	--	---

Operator koji je dao komentar	Kom. br.	Originalni tekst iz Nacrta Analize	Komentar	Odgovor Agencije
Crnogorski Telekom	3.	<p>Strana 33</p> <p><i>„Strukturne barijere postoje kada su postojeće tehnologije i priroda mreže, povezani troškovi ili nivo tražnje takvi da uzrokuju stvaranje asimetričnih uslova među operatorima, sprečavajući na taj način ulazak novih operatora ili razvoj konkurencije. Izgradnja i eksploatacija fiksne mreže je jedan od primjera stvaranja ovakvih barijera.“</i></p>	<p>Obrađivač donosi zaključak kojim ne uvažava činjenicu da CT ima razvijenu veleprodajnu ponudu koja omogućava drugim operatorima direktan ili indirektan pristup CT mreži kao i da postoje i razni drugi modeli korišćenja infrastrukture drugih mrežnih operatora a još više mogućnosti će obezbijediti novi Zakon („lex specialis“) koji je u fazi donošenja a koji će obezbijediti korišćenje infrastrukture svih mrežnih operatora pod uslovima na koje na kraju može uticati i sama Agencija (pa i kada je u pitanju cijena zakupa).</p> <p>Ovaj nas stav je u skladu sa tackom 17 poglavlja 1.2. Smjernica Evropske komisije za analizu tržišta i ocjenu značajne tržišne snage iz 2018. god koja obavezuje regulatora da prilikom analize relevantnog tržišta cijeni sve okolnosti na tržištu što obuhvata postojeće uslove na tržištu kao i očekivane ili predvidljive promjene na tržištu u narednom periodu preispitivanja kada nema regulacije na osnovu utvrđene značajne tržišne snage, ali okolnosti na koje su uticale ostale vrste regulacije (i onih specifičnih za sektor), odluka ili zakonodavstva koji se tokom relevantnog razdoblja primjenjuju na mjerodavna maloprodajna tržišta i povezana veleprodajna tržišta.</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Dio teksta Analize na koji je Crnogorski Telekom dao komentar o tome da Agencija ne uvažava činjenicu o postojanju razvijene veleprodajne ponude Crnogorskog Telekoma nije zaključak već uvodna rečenica poglavlja koje razmatra strukturne barijere ulaska na tržište, i koja daje definiciju kada postoje strukturne barijere ulaska na tržište. Dalje u tekstu Analize u ovom poglavlju detaljno su navedene i razmotrene sve veleprodajne usluge Crnogorskog Telekoma (strana 36 Analize), pa ova konstatacija Crnogorskog Telekoma nije utemeljena.</p>

Operator koji je dao komentar	Kom. br.	Originalni tekst iz Nacrta Analize	Komentar	Odgovor Agencije
Crnogorski Telekom	4.	<p><u>Strana 35</u></p> <p><i>„Kako bi krajnjim korisnicima mogao ponuditi uslugu pristupa, novi operator mora sam graditi pristupnu infrastrukturu do krajnjeg korisnika ili može koristiti pristupnu infrastrukturu drugog operatora.“</i></p>	<p>Ne mora sam graditi već ima mogućnosti da pruži servis i ako ne gradi sopstvenu infrastrukturu tj. iznajmi infrastrukturu drugih operatora, kako je već komentarisano.</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Komentar Crnogorskog Telekoma zanemaruje činjenicu da i u samoj rečenici na koju se komentar odnosi Agencija iznosi i mogućnost da operatori mogu koristiti pristupnu infrastrukturu drugog operatora. U pitanju je više konstatacija Crnogorskog Telekoma, a ne komentar ili primjedba na tekst Analize.</p>
Crnogorski Telekom	5.	<p><u>Strana 36</u></p> <p><i>„Za druge operatore koji žele da uđu na tržište, postojeća dobro razvijena mrežna infrastruktura tradicionalnog operatora fiksne telefonije i visoki nenadoknadiivi troškovi repliciranja takve infrastrukture predstavljaju visoku barijeru za ulazak na tržište.“</i></p>	<p>Ne vidimo prepreka za ulazak na tržište nije li to već uradio operator M:tel – ušao na tržište fiksne telefonije, a ako pogledamo brojke priključaka u fiksnoj mreži koje su rasle u prethodnih 2–3 godine i rast prihoda tog operatora ne treba dalje komentarisati da nijesu baš nenadoknadiivi troškovi.</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Tekst na koji se odnosi komentar govori o repliciranju infrastrukture tradicionalnog operatora fiksne telefonije. Pri razmatranju strukturnih prepreka za ulazak na relevantna tržišta na fiksnoj lokaciji, u relevantnom periodu polazi se od činjenice da su operatori koristili veleprodajne usluge zakupa telekomunikacione kablovske kanalizacije, zakupa optičkih kablova, elektro energetske stubova i stubova javne rasvjete, kao i izbora operatora u cilju širenja svojih mreža i omogućavanja pristupa istoj u cilju pružanja prvenstveno paketa usluga, u okviru kojih je omogućen i pristup javnoj telefonskoj usluzi na fiksnoj lokaciji. Međutim, evidentno je da Crnogorski</p>

				Telekom i dalje ima najveću zastupljenost, odnosno da ostali operatori uglavnom nemaju svoju infrastrukturu koju bi koristili za razvoj svojih mreža u cilju pružanja javne telefonske usluge na fiksnoj lokaciji, već su prinuđeni da istu zakupljuju od Crnogorskog Telekom, Komunalnih usluga Podgorica, CEDIS-a i drugih vlasnika infrastrukture.
Crnogorski Telekom	6.	<p><u>Strana 36</u></p> <p><i>„...operatori koji krajnjim korisnicima žele ponuditi isključivo javno dostupnu telefonsku uslugu...”</i></p>	Pitanje je da li ima više operatora koji tu uslugu žele pružati kao <i>stand alone</i> .	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>U pitanju je konstatacija Crnogorskog Telekom, a ne komentar ili primjedba na tekst Analize.</p>
Crnogorski Telekom	7.	<p><u>Strana 37</u></p> <p><i>„Iz svega prethodno navedenog, Agencija smatra da postojanje veleprodajnih ponuda na osnovu kojih ostali operatori mogu krajnjim korisnicima ponuditi javno dostupnu telefonsku uslugu djelimično ublažava*, ali ne uklanja u potpunosti visoke i trajne strukturne barijere ulasku na relevantno tržište.”</i></p> <p>* – na označeni dio teksta Crnogorski Telekom daje konstataciju</p>	Mislimo da se minimizira značaj Telekomove veleprodajne ponude. Šta više ona čini da te visoke i trajne strukturne barijere ulasku na tržište ne postoje naročito uz mogućnosti zakupa infrastrukture ostalih mrežnih operatora.	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Agencija je u tekstu Analize na strani 36, navela i analizirala sve veleprodajne usluge Crnogorskog Telekom putem kojih operatori mogu ostvarivanjem pristupa mreži Crnogorskog Telekom ponuditi uslugu poziva na maloprodajnom nivou, kao odgovarajuću maloprodajnu uslugu usluzi započinjanja (originacije) poziva iz javne fiksne telefonske mreže, a koje mogu dovesti do ublažavanja ili potpunog uklanjanja visokih barijera ulasku na predmetno maloprodajno tržište, pa ova konstatacija Crnogorskog Telekom nije utemeljena.</p>

Operator koji je dao komentar	Kom. br.	Originalni tekst iz Nacrta Analize	Komentar	Odgovor Agencije
Crnogorski Telekom	8.	<p><u>Strana 37</u></p> <p><i>„Uzimajući u obzir sve prethodno razmotrene činjenice, Agencija zaključuje da na ovom tržištu postoji strukturna barijera nadzora nad infrastrukturom, koji predstavlja visoku barijeru razvoju infrastrukturne konkurencije. U prilog ovom zaključku ide činjenica da, iako ostali operatori prisutni na relevantnom tržištu grade novu infrastrukturu, zastupljenost mreža ostalih operatora u opštinama na teritoriji Crne Gore je nesrazmjerna i zasnovana na infrastrukturi Crnogorskog Telekoma, koju i Crnogorski Telekom koristi za pružanje usluga javno dostupne telefonske usluge u fiksnim telefonskim mrežama. Znači, uprkos trendu izgradnje sopstvene mreže za pristup od strane drugih operatora Crnogorski Telekom je i dalje najveći operator javno dostupne telefonske usluge u fiksnim telefonskim mrežama. Takođe, postojeće veleprodajne usluge (usluga iznajmljivanja pretplatničke linije i usluga izbora/predizbora operatora) nisu zaživjele i ne mogu se smatrati dovoljnim preduslovom za uklanjanje strukturnih barijera.</i></p> <p><i>Dakle, Agencija je mišljenja da na</i></p>	Osporavamo kao u prethodnom komentaru.	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Agencija je u svojim dokumentima konstatovala da novim operatorima na tržištu nije ekonomski isplativo, zbog visokih nenadoknadivih troškova (eng. <i>sunk costs</i>), replicirati pristupnu mrežu Crnogorskog Telekoma, ali je morala imati u vidu prednosti koje Crnogorski Telekom uživa zbog prisustva ekonomije obima i širine na bazi sopstvene infrastrukture. Crnogorski Telekom je jedini vertikalno integrisani operator na tržištu, tako da u slučaju otežanog pristupa ili povećanja cijena veleprodajnih inputa koje drugi operatori trenutno obezbjeđuju pristupom infrastrukturama, nezavisno od infrastrukture Crnogorskog Telekoma, prepreke za ulazak na maloprodajna tržišta usluga fiksne telefonije bile bi još izraženije.</p> <p>Imajući navedeno u vidu, Agencija je zaključila da je od vitalnog značaja za budućnost inovacija i ulaganja u sektoru elektronskih komunikacija očuvanje regulatornih pretpostavki da ostali operatori i dalje mogu pristupiti ključnim veleprodajnim inputima po regulisanim uslovima, uključujući usluge</p>

		<i>veleprodajnom tržištu poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže postoje visoke i trajne strukturne barijere za ulazak na tržište. "</i>		veleprodajnog iznajmljivanja pretplatničkih linija (WLR), usluge izbora/predizbora operatora.
Crnogorski Telekom	9.	<p><u>Strana 39</u></p> <p><i>„Dakle, uprkos tome što ne postoje pravne i regulatorne barijere, Agencija smatra da je postojanje strukturnih barijera dovoljno za zaključak da je, na relevantnom veleprodajnom tržištu poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže, prvi kriterijum zadovoljen.</i></p> <p><i>U skladu s navedenim Agencija zaključuje da je prvi kriterijum zadovoljen.”</i></p>	Shodno prethodnim komentarima smatramo da prvi kriterijum nije zadovoljen.	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Agencija ostaje pri stavu da je zadovoljen prvi kriterijum. Ovakvo stanovište je dodatno potvrđeno od strane Agencije za zaštitu konkurencije, tj. dobijeno je pozitivno mišljenje na Testove tri kriterijuma sprovedenim na relevantnim tržištima (dopis 01–378/8 od 05.11.2019. godine) shodno članu 65 Zakona o elektronskim komunikacijama.</p>
Crnogorski Telekom	10.	<p><u>Strana 42</u></p> <p><i>„Posmatrajući trenutnu situaciju na tržištu, uključujući i razdoblje od iduće tri godine na koje se odnosi ova analiza tržišta, može se zaključiti kako se većina pretplatnika za javno dostupnu telefonsku uslugu odlučuje posredno, kroz pakete usluga koje operatori nude svojim korisnicima uz značajne popuste u kojima se telefonska usluga u fiksnoj mreži nudi u kombinaciji s pristupom internetu i uslugom televizije i čiji broj kontinuirano raste.”</i></p>	Slažemo se i pitamo čemu regulacija ovog tržišta.	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>U pitanju je konstatacija Crnogorskog Telekoma, a ne komentar ili primjedba na tekst Analize.</p>

Operator koji je dao komentar	Kom. br.	Originalni tekst iz Nacrta Analize	Komentar	Odgovor Agencije
Crnogorski Telekom	11.	<p><u>Strana 42</u></p> <p><i>„Danas nije izgledno očekivati da će bilo koji operator poslovni plan zasnovati isključivo na javno dostupnoj telefonskoj usluzi. Naime, od ukupnog broja priključaka javno dostupne telefonske usluge oko 80% priključaka se koristi u kombinaciji s nekom drugom uslugom.”</i></p>	<p>Rastući trend korišćenja kombinovanih usluga jeste logičan i naravno nije specifičnost našeg tržišta.</p> <p>To što su korisnici samostalne usluge fiksne telefonije u ogromnoj većini Telekomovi korisnici leži u činjenici da su to korisnici koji uslugu koriste decenijama ali i zbog toga što Telekom aktivno nudi te usluge ne krši Zakon neopravdanim vezivanjem usluga (s tog aspekta cijenimo upitnim podatak o broju korisnika Telenora 2017vs 2018a) već više godina pokušava održati tu uslugu, akcijske ponude i i povoljnosti pokušavajući oživjeti to tržište, koje neminovno mora opadati.</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>U pitanju su konstatacije Crnogorskog Telekoma, a ne komentar ili primjedba na tekst Analize.</p> <p>Što se tiče komentara u vezi broja korisnika Telenora u 2017-toj i 2018-toj godini Agencija napominje da su podaci kojima raspolaže oni koje operatori u sklopu svojih obaveza dostavljaju Agenciji i za čiju tačnost su isti odgovorni.</p>
Crnogorski Telekom	12.	<p><u>Strana 42</u></p> <p><i>„Na osnovu svih činjenica koje su iznijete u drugom kriterijumu, Agencija zaključuje kako relevantno veleprodajno tržište poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže ne bi, u odsustvu regulacije, težilo efikasnoj konkurenciji*.”</i></p> <p>* – na označeni dio teksta Crnogorski Telekom daje konstataciju</p>	<p>Saglasno prethodnim komentarima postavlja se pitanje da li ostale operatore uopšte zanima pružanje ove usluge.</p> <p>Prethodni podaci i komentari ukazuju na to da ne.</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>U pitanju je konstatacija Crnogorskog Telekoma, a ne komentar ili primjedba na tekst Analize.</p>

Operator koji je dao komentar	Kom. br.	Originalni tekst iz Nacrta Analize	Komentar	Odgovor Agencije
Crnogorski Telekom	13.	<p><u>Strana 45</u></p> <p><i>„zadovoljen Test tri kriterijuma shodno članu 65 stav 3 Zakona o elektronskim komunikacijama.</i></p> <p><i>U skladu s navedenim, odnosno činjenicom da je Agencija utvrdila da su ispunjeni svi uslovi iz Testa tri kriterijuma, odnosno da je tržište podložno ex-ante regulaciji nastaviće se postupak analize tržišta koji uključuje procjenu postojanja operatora sa značajnom tržišnom snagom, utvrđivanje svih postojećih i potencijalnih barijera razvoju efikasne tržišne konkurencije, kao i određivanja razumnih, proporcionalnih i adekvatnih regulatornih obaveza operatorima za koje se utvrdi da imaju status operatora sa značajnom tržišnom snagom.”</i></p>	<p>Imajući u vidu ocjene Telekoma da prvi kriterijum nije zadovoljen Agencija nije, u skladu sa Zakonom, trebala ići u dalju analizu ovog tržišta, određivanja operatora sa značajnom tržišnom snagom i određivanja regulatornih obaveza.</p> <p>Agenciji je poznato da je i prije regulacije ovog tržišta Telekom pružao ovu uslugu u skladu sa ranijom zakonima o telekomunikacijama/elektronskim komunikacijama i pozdakovskim aktima te referentnom interkonekcijom ponudom i tako bi bilo i da ne postoje obaveze koje se ovim dokumentom nameću.</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Agencija ostaje pri stavu da je zadovoljen Test tri kriterijuma na veleprodajnom tržištu poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže. Ovakvo stanovište je dodatno potvrđeno od strane Agencije za zaštitu konkurencije, tj. dobijeno je pozitivno mišljenje na Testove tri kriterijuma sprovedenim na relevantnim tržištima (dopis 01–378/8 od 05.11.2019. godine) shodno članu 65 Zakona o elektronskim komunikacijama.</p>

Operator koji je dao komentar	Kom. br.	Originalni tekst iz Nacrta Analize	Komentar	Odgovor Agencije
Crnogorski Telekom	14.	<p><u>Strana 50</u></p> <p>6.3 Ograničenje povećanja kapaciteta – kontrola infrastrukture čiji se obim ne može lako udvostručiti</p> <p>“... Iz prethodno navedenog proizilazi da Crnogorski Telekom kontroliše infrastrukturu kod koje postoje velike prepreke razvoju infrastrukturne konkurencije, pri čemu se to stanje neće mijenjati u vremenskom razdoblju na koje se odnosi ova analiza*, a što je još jedan pokazatelj da je Crnogorski Telekom operator sa značajnom tržišnom snagom na relevantnom tržištu obrađenom ovim dokumentom. ...”</p> <p>* – na označeni dio teksta Crnogorski Telekom daje konstataciju</p>	<p>Iako Analiza obuhvata period koji se završava sa 2018. godinom u vrijeme kada je ovaj nastao jasno je da se to stanje itekako mijenja.</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>U pitanju je konstatacija Crnogorskog Telekoma, a ne komentar ili primjedba na tekst Analize.</p>

Operator koji je dao komentar	Kom. br.	Originalni tekst iz Nacrta Analize	Komentar	Odgovor Agencije
Crnogorski Telekom	15.	<p><u>Strana 52</u></p> <p>6.7 Zaključak analize veleprodajnog tržišta poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže</p> <p><i>„Na osnovu sprovedene analize, Agencija je utvrdila da na relevantnom veleprodajnom tržištu poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže ne postoji efikasna tržišna konkurencija.</i></p> <p><i>Agencija na osnovu svega do sada navedenog u analizi relevantnog veleprodajnog tržišta poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže procjenjuje da Crnogorski Telekom A.D. Podgorica ima ekonomski uticaj koji mu omogućava značajan stepen nezavisnosti u odnosu na njegove konkurente i korisnike. Iz tog razloga, Agencija je zaključila da je Crnogorski Telekom A.D. Podgorica operator sa značajnom tržišnom snagom na relevantnom veleprodajnom tržištu poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže.”</i></p>	<p>Posto je trend pada tržišnog učešća Telekoma nastavljen i u 2019. godini realno je očekivati i dalji pad tržišnog učešća Telekoma.</p> <p>Stoga podsjećamo da je u poglavlju 2.2. tacka 56 Smjernica EU Komisije za analizu tržišta i ocjenu značajne tržišne snage iz 2018. god definisano sljedeće</p> <p>... čak i kad je riječ o operatoru koje ima veliki tržišni udio, ono se možda neće moći u značajnoj mjeri ponašati nezavisno od kupaca koji imaju dovoljno pregovaračke moći. Osim toga, činjenica da operator koje inače ima snažan položaj na tržištu postupno gubi tržišni udio može biti dobar pokazatelj sve jače tržišne konkurencije, no time se ne isključuje utvrđivanje značajne tržišne snage. Znatne promjene u tržišnom udjelu u određenom razdoblju mogu biti pokazatelj nepostojanja tržišne snage na relevantnom tržištu. Mogućnost da novi operator brzo poveća svoj tržišni udio može isto tako biti odraz činjenice da je na predmetnom relevantnom tržištu jača tržišna konkurencija i da se prepreke ulasku mogu prevladati u razumnom roku.</p> <p>Smatramo da je ovdje opisana situacija na našem tržištu fiksne mreže te da ta preporuka trebala biti uzeta uobzir i u ovom dokumentu. Ovako stiče se utisak pretjerane regalacije.</p>	<p>Agencija ne prihvata komentar.</p> <p>Na veleprodajnom tržištu poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže postoji pad tržišnog učešća Crnogorskog Telekoma kao što pokazuju svi relevantni podaci koji su u Analizi navedeni, ali je učešće Crnogorskog Telekoma i dalje veoma visoko (iznad 85%).</p> <p>Takođe je poglavlju 2.2. tačka 55 Smjernica EU Komisije za analizu tržišta i ocjenu značajne tržišne snage iz 2018. godine definisano sljedeće:</p> <p><i>„U skladu s ustaljenom sudskom praksom, vrlo veliki tržišni udio (veći od 50%) koji preduzeće posjeduje neko vrijeme može sam po sebi biti dokaz postojanja dominantnog položaja, osim u vanrednim okolnostima. Iskustvo pokazuje da što je veći tržišni udio i duže razdoblje njegovog posjedovanja, to je vjerovatnije da je takav udio važan preliminarni pokazatelj značajne tržišne snage.”</i></p>